

4. *Пижае Ж.* Избранные психологические труды: Психология интеллекта. Генезис числа у ребенка. Логика и психология [Текст] / Ж. Пижае. – М.: Международная академия, 1998. – 680 с.
5. *Холодная М. А.* Когнитивные стили как проявление своеобразия индивидуального интеллекта [Текст] / М. А. Холодная. – Київ : КГУ, 1999. – 73 с.

Bibliography

1. *Ahapova I.* Podolaty neuspishnist [Tekst] / I. Ahapova // Zavuch. – 2003. – № 7. – S. 4–5.
2. *Davydov V. V.* Psykholohycheskoe razvytye mladshykh shkolnykov [Tekst] / V. V. Davydov. – М.: Pedahohyka, 2000. – 306 s.
3. *Efymova N. V.* Dyahnostyka u korrektsiya motyvatsyy ucheniya u doshkolnykov y mladshykh shkolnykov [Tekst] / N. V. Efremova. – М.: Pedahohyka, 2001. – 118 s.
4. *Pyazhe Zh.* Yzbrannye psykholohycheskiye trudy: Psykholohiya yntellekta. Henezys chysla u rebenka. Lohyka y psykholohiya [Tekst] / Zh. Pyazhe. – М.: Mezhdunarodnaia akademyia, 1998. – 680 s.
5. *Kholodnaia M. A.* Kohnytyvnye styly kak proiavlennye svoebrazyia yndyvdydualnoho yntellekta [Tekst] / M. A. Kholodnaia. – Kyiv : KNU, 1999. – 73 s.

Прядко Олена,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

УДК 378.005.6

КЛАСИФІКАЦІЯ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ І НЕОБХІДНІСТЬ ЇХНЬОГО РОЗВИТКУ У СТУДЕНТІВ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В статье рассмотрены проблемы профессиональной подготовки будущих педагогов-музыкантов, осуществлен анализ особенностей развития интеллектуальных музыкальных способностей студентов музыкально-педагогических специальностей высших учебных заведений.

Ключевые слова: учитель музыкального искусства, профессиональная подготовка, интеллектуальная сфера, музыкальные способности.

In the article the problems of professional training of future teachers-musicians, is the analysis of peculiarities of intellectual development of musical abilities of students of pedagogical specialties of higher educational institutions.

Key words: teacher of music, professional preparation, intellectual sphere, musical abilities.

Основною метою діяльності ВНЗ є всебічний розвиток, виховання та навчання студентської молоді. Особлива увага у вищій школі надається розвитку інтелектуальної сфери майбутнього фахівця, формуванню у нього вищих інтелектуальних потреб. Розвиток інтелектуальних здібностей студента є передумовою для його подальшої самоосвіти та саморозвитку.

Фахова підготовка студентів музично-педагогічних спеціальностей у ВНЗ містить розвиток інтелектуальних музичних здібностей, які містять музичні мислення, пам'ять та увагу.

Питання професійної підготовки майбутніх учителів розкривають у своїх працях А. Алексюк, В. Кремень, І. Підласий, М. Ярмаченко. Проблеми навчання та виховання майбутніх педагогів-музикантів вивчають О. Дем'янчук, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Г. Щолокова. Грунтовні праці, в яких розкрито питання психології музичних здібностей належать Б. Теплову, К. Тарасовій, Ю. Цагареллі. Зокрема, питання розвитку музичного мислення та пам'яті вивчали М. Арановський, С. Беляєва, І. П'ясковський, Ю. Цагареллі, В. Петрушин, Г. Овсянкіна, А. Готсдинер та ін.

Завданням ВНЗ є підготовка фахівця, який буде здатен займатися самовдосконаленням професійних якостей протягом життя. Важливою умовою сформованості потреби саморозвитку є високий рівень вмотивованості інтелектуальної активності особистості. Метою статті є розгляд засобів розвитку інтелектуальної сфери майбутніх фахівців, відшукування ефективних способів вдосконалення інтелектуальних музичних здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва.

Сутність інтелекту полягає у спроможності особистості виконувати логічні мисленнєві операції, розвивати пізнавальні функції свідомості. Інтелект (від латин. *intellectus* – розуміння, сприйняття) – це динамічна структура пізнавальних властивостей людини, що формується в діяльності, пізнанні світу, спілкуванні, спогляданні, спеціальному тренуванні. Вона зумовлена культурно-історичними умовами та індивідуальними особливостями [3]. Інтелектуальні здібності у психологічному розумінні є індивідуальними властивостями людини, що зумовлюють успішність розв'язання нею певних завдань. Показниками розвитку інтелекту є обсяг та глибина знань, здатність їх використовувати у процесі розроблення ефективних стратегій розв'язання завдань, оволодіння розумовими операціями.

Навіть елементарний рівень сприймання музичного матеріалу є складною інтелектуальною операцією, здатність до якої формується за результатами виховання. Зміст уявлень, що виникають у процесі прослуховування музичного твору, визначається особистісним життєвим і слухацьким досвідом студента. Разом з тим, цей процес задіює інтелект, емоційність та здатність викликати в уяві асоціації. Виникнення емоцій та почуттів також спрямовано на осягнення змісту твору. Зростання рівня інтелектуального розвитку пов'язано з виникненням інтелектуальних потреб слухача, що можуть бути простими, складними і вищими. Складна форма інтелектуальних потреб спрямована на активізацію пізнавальних процесів. На основі пізнавальних інтелектуальних музичних потреб формується вищий ступінь їх прояву, що характеризується виникненням потреб ознайомлення (спілкування) з певним твором, стилем, виконавцем.

За класифікацією К. Тарасової музичне мислення разом із музичною пам'яттю та уявою належать до інтелектуальних музичних здібностей. Наявність останніх у структурі особистості музиканта визначає спроможність вибудовувати стратегії розв'язання проблемних ситуацій, проявляється в його фаховій компетентності.

Мислення, сприймання, уява і пам'ять є пізнавальними функціями особистості та складовими її інтелекту. Його вважають складним пізнавальним процесом, пов'язаним з емоційною та спонукальною сферою особистості. Так, Ю. Цагареллі називає мислення пізнанням суті, закономірностей об'єктів та явищ за допомогою мисленнєвих операцій [6]. Процес мислення може здійснюватися як за умови безпосереднього сприйняття об'єкта, так і опосередковано, з використанням логічних роздумів. За допомогою мислення людина аналізує минуле й теперішнє, а також здатна прогнозувати майбутнє. Психологи стверджують, що чим вищий загальний рівень розвитку особистості, тим на більш віддалену перспективу вона здатна проектувати власне майбутнє. Апперцепція є важливою для повноцінного аналізу змісту музичного твору. Процес аналізу твору може проходити більш або менш ефективно, залежно від того чи володіє слухач досвідом музичного сприймання та виконавства. Під час сприймання музичного матеріалу слухач намагається визначити закономірності розвитку мелодії, підлаштувати нові враження під сформовані раніше уявлення про те, як на його думку має розвиватися мелодія. Чим досконаліше сформовано уявлення про музичні жанри і особливості музичного ладу, тим краще у слухача проявляється вміння передбачати особливості розвитку мелодії твору [1]. Наявність чи відсутність попереднього слухацького досвіду сприйняття творів певного жанру, ступінь обдарованості, рівень музичної освіченості визначають те, наскільки легко й ефективно протікатиме сприймання та аналіз музичного матеріалу. Неприйняття музики певного жанру виникає тоді, коли слухач мало знайомий з цим напрямом музичного мистецтва. Йому важко передбачити, яким чином розвиватиметься мелодія твору, що призводить

до виникнення негативного ставлення до неї.

Мислення музиканта є переважно абстрактним, що знаходить підтвердження у працях І. Павлова, М. Токіна, М. Блінова. Результати досліджень вчених доводять, що професійне мислення музикантів зумовлено розвитком образного мислення. Однак не можна применшувати роль і логічного мислення, що відповідає за логічний аспект музики: темпові співвідношення, динамічні та агогічні кульмінації, внутрішню логіку структури твору. Логічне мислення передбачає послідовний аналіз окремих компонентів музичного твору, а образне мислення характеризується стрибкоподібними переходами. Таким чином, воно має більш оперативний характер.

Активізація мисленнєвої діяльності відбувається за наявності потреби виконання завдання та розв'язання певної проблеми. Прагнучи відповісти на поставлене питання, людина починає активно мислити, неусвідомлено використовуючи складні мисленнєві операції. Мисленнєвий процес триває під час роботи над музичним твором та виконанням його перед слухацькою аудиторією. Студент, який звик мислити самостійно, завжди знаходиться у пошуку розв'язання нагальних проблем. Мислення не обмежується розв'язанням завдань. Воно виявляється в усвідомленні нових проблем, постановці нових задач тощо. Здатність студента до виявлення проблем свідчить про самостійність та оригінальність його мислення.

Важливим питанням фахової підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей ВНЗ є розвиток такої психологічної властивості особистості, як *музична пам'ять*. Процес професійної підготовки студентів має бути орієнтовано на застосування широкого комплексу психолого-педагогічних знань у вихованні інтелектуально та творчо розвиненої особистості спеціаліста.

Пам'ять – це важлива пізнавальна функція, що міститься в основі процесу навчання та забезпечує збереження і відтворення життєвого досвіду людини. Вона є основою оволодіння знаннями, вміннями та навичками їхнього використання. М. Савчин визначає пам'ять як процес запам'ятовування, збереження та відтворення людиною досвіду [3]. Завдяки тому, що переживання, емоції, рухи, дії зберігаються у пам'яті людини, перетворюючись у досвід – відбувається безперервне збагачення психіки.

Музична пам'ять є частиною загальної пам'яті й уважається самостійною музичною здібністю. Вона передбачає співпрацю різних видів пам'яті, якими володіє кожна людина. Так, Г. Овсянкіна називає музичною пам'яттю здатність нервової системи зберігати у психіці та відтворювати досвід взаємодії з музичними образами [2].

Не дивлячись на те, що процес музичного сприймання, запам'ятовування належить більше до сенсорного рівня, використання образної та емоційної видів пам'яті, логічна пам'ять відіграє важливу роль у музичному розвитку особистості майбутнього педагога-музиканта. Словесно-логічний вид пам'яті у музиці відповідає за запам'ятовування, збереження і відтворення понять, словесних формулювань змісту музичних творів. Завдяки їй стає можливим усвідомлення логіки розвитку музичного твору. Накопичення в пам'яті уявлень про форму, жанр, стиль музичного твору сприяє формуванню багажу знань для цілісного сприйняття творів музичного мистецтва та здійснення їх ґрунтовного аналізу. Отже, фіксування смислового матеріалу пов'язано з розвитком інтелекту студента, збагаченням багажу знань.

Виховання музичної пам'яті, що передбачає організацію та збереження попереднього досвіду для використання у його подальшій діяльності, триває у ході навчання студентів. Будь-який вплив на нервову систему студента має певні результати. У процесі музичного навчання ці впливи можуть здійснюватися безпосередніми звуковими, візуальними подразниками або за допомогою вербального пояснення (зауваження, пояснення, наказу). Відбитки подразнень, що мають характер тимчасових нервових зв'язків або асоціацій, становлять фізіологічну основу пам'яті.

Важливим елементом інтелектуальних музичних здібностей майбутніх педагогів-музикантів є уява. Вона пов'язана з процесами мислення та пам'яті і є невід'ємною частиною інтелектуальної діяльності людини. Уява – це пізнавальний психічний процес, що полягає у

формуванні уявлень за допомогою перетворення образів сприймань та уявлень, отриманих у попередньому досвіді [3]. Вона дозволяє прогнозувати результати діяльності, формувати її мету, способи виконання. Розвиненість уяви є необхідною умовою творчої діяльності людини. У процесі діяльності вона поєднується з мисленням.

Отже, розвиток інтелектуальної сфери студентів музично-педагогічних спеціальностей ВНЗ містить вдосконалення їх інтелектуальних музичних здібностей, таких, як музичні мислення, пам'ять, уява, розвиток яких стає своєрідною платформою для подальшої самоосвіти та саморозвитку майбутніх музикантів-педагогів.

Використані літературні джерела

1. Готсдинер А. Л. Музична психологія [Текст] / А. Л. Готсдинер. – М.: ІМВ Магістр, 1993. – 190 с.
2. Овсянкіна Г. П. Музична психологія [Текст] / Г. П. Овсянкіна. – СПб. : Союз художників, 2007. – 240 с.
3. Савчин М. В. Загальна психологія [Текст]: навч. посібн. / М. В. Савчин. – Київ : Академвидав, 2011. – 464 с.
4. Сулейманов Р. Ф. Психологічні основи професійної майстерності музиканта-інструменталіста [Текст] / Р. Ф. Сулейманов. – СПб., 2003. – 390 с.
5. Теплов Б. М. Психологія музикальних способностей [Текст] / Б. М. Теплов. – М. ; Ленинград : АПН РСФСР, 1947. – 330 с.
6. Цагареллі Ю. А. Психологія музично-виконавської діяльності [Текст] / Ю. О. Цагареллі. – СПб. : Композитор Санкт-Петербург, 2008. – 367 с.

Bibliography

1. Hotsdyner A. L. Muzychna psykholohiia [Tekst] / A. L. Hotsdyner. – M.: 1MV Mahistr, 1993. – 190 s.
2. Ovsiankina H. P. Muzychna psykholohiia [Tekst] / H. P. Ovsiankina. – SPb. : Soiuz khudozhnykiv, 2007. – 240 s.
3. Savchyn M. V. Zahalna psykholohiia [Tekst]: navch. posibn. / M. V. Savchyn. – Kyiv : Akademydav, 2011. – 464 s.
4. Suleimanov R. F. Psykholohichni osnovy profesiinoi maisternosti muzykanta-instrumentalista [Tekst] / R. F. Suleimanov. – SPb., 2003. – 390 s.
5. Teplov B. M. Psykholohyia muzykalnykh sposobnostei [Tekst] / B. M. Teplov. – M. ; Lenynhrad : APN RSFSR, 1947. – 330 s.
6. Tsaharelli Yu. A. Psykholohiia muzychno-vykonavskoi diialnosti [Tekst] / Yu. O. Tsaharelli. – SPb. : Kompozytor Sankt-Peterburh, 2008. – 367 s.